

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi vesi- ja ilma-
alusten muonitusta koskevien eräiden säännösten muut-
tamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan valmisteverotusla-
kia, tullilakia ja Ahvenanmaan maakuntaa
koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja
valmisteverolainsäädäntöön annettua lakia
muutettaviksi. Niihin tehtäisiin eräitä ammat-
timaisessa kansainvälisessä liikenteessä ole-
vien vesi- ja ilma-alusten muonitusta koske-
via muutoksia.

Nykyistä verotuskäytäntöä tarkistettaisiin
niin, että vesi- ja ilma-alukseen verottomaan
käyttötarkoitukseen siirrettyjen tuotteiden hä-
vikkiin sovellettaisiin samoja verottomuuden
edellytyksiä kuin väliaikaisessa valmisteve-
rottomuusjärjestelmässä tapahtuvaan hävik-
kiin. Laiva- tai lentoyhtiö ilmoittaisi veroil-

moituksella kuukausittain tapahtuneen selvit-
tämättömän kulutuksen ja muun verollisen
hävikin.

Vesi- ja ilma-alusten muonitusta koskevia
menettely- ja valvontasäännöksiä täsmennet-
täisiin ja täydennettäisiin sellaisten tavaroi-
den toimitusten osalta, joihin sovelletaan
muonitustarvikkeiden tullittomuutta ja verot-
tomuutta koskevia säännöksiä.

Lisäksi valmisteverotuslakiin tehtäisiin
eräitä teknisiä muutoksia.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan
mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on
hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	4
1. Johdanto.....	4
2. Nykytila	4
2.1. Yleistä.....	4
2.2. Euroopan yhteisön lainsäädäntö.....	5
Valmisteverotus.....	5
Hävikin verotus yhteisön valmisteverosäännösten mukaan.....	6
Tullit	6
Saateasiakirjan käyttö eräissä tapauksissa.....	7
2.3. Kansainvälisen merioikeuden soveltaminen valmisteverotuksessa	7
2.4. Ruotsin muonituslainsäädäntö.....	8
2.5. Suomen lainsäädäntö	8
Valmisteverotuslaki	8
Tullilaki.....	9
Arvonlisäverolaki.....	10
Pohjoismainen muonitus sopimus	10
Ahvenanmaan veropoikkeuslaki.....	10
3. Nykytilan arviointi	11
Hävikin verotus	11
Vendor control.....	12
Muonitusmenettely ja muonitusvalvonta.....	13
Saateasiakirjan käyttö eräissä tilanteissa	14
4. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	14
Valmisteverotuslaki	14
Tullilaki.....	16
Ahvenanmaan veropoikkeuslaki.....	16
5. Esityksen vaikutukset.....	17
5.1. Taloudelliset vaikutukset.....	17
5.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset.....	17
6. Asian valmistelu.....	17
7. Voimaantulo.....	17
LAKIEHDOTUKSET	18
valmisteverotuslain muuttamisesta	18
tullilain 9 §:n muuttamisesta.....	19
Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain 30 §:n muuttamisesta	20

LIITE	21
RINNAKKAISTEKSTIT	21
valmisteverotuslain muuttamisesta	21
tullilain 9 §:n muuttamisesta	23
Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain 30 §:n muuttamisesta	24

PERUSTELUT

1. Johdanto

Valmisteverotusta koskevat yhtenäiset, Euroopan unionin jäsenvaltioita velvoittavat säännökset sisältyvät valmisteveron alaisia tuotteita koskevasta yleisestä järjestelmästä sekä näiden tuotteiden hallussapidosta, liikumisesta ja valvonnasta annettuun neuvoston direktiiviin 92/12/ETY, jäljempänä *järjestelmädirektiivi*. Euroopan yhteisön keskeinen tullilainsäädäntö sisältyy yhteisön tullikoodeksista annettuun neuvoston asetukseen (ETY) N:o 2913/92, jäljempänä *tullikoodeksi*, tietyistä yhteisön tullikoodeksista annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2913/92 soveltamista koskevista säännöksistä annettuun komission asetukseen (ETY) N:o 2454/93 sekä yhteisön tullittomuusjärjestelmän luomisesta annettuun neuvoston asetukseen (ETY) N:o 918/83, jäljempänä *tullittomuusasetus*.

Suomen liittymisestä Euroopan unioniin tehdyn sopimuksen (SopS 102/1994) liitteenä olevan pöytäkirjan N:o 2 mukaan Ahvenanmaan maakunta jää niiden Euroopan yhteisön säännösten soveltamisalan ulkopuolelle, joilla on tarkoitus yhdenmukaistaa jäsenvaltioiden valmisteverotusta ja muita välillisen verotuksen muotoja koskevaa lainsäädäntöä. Ahvenanmaan maakuntaa pidetään Euroopan yhteisön tullialueeseen kuuluvana, mutta yhteisön veroalueen ulkopuolelle jäävänä kansallisena alueena. Poikkeus mahdollistaa sen, että Ahvenanmaan maakunnan ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden välisessä liikenteessä on voitu jatkaa verotonta myyntiä vesi- ja ilma-alusten matkustajille sen jälkeenkin, kun verovapaus 1 päivänä heinäkuuta 1999 poistui muusta jäsenvaltioiden välisestä, yhteisön sisäisestä liikenteestä. Lisäksi veroton myynti jatkuu Norjan ja muiden Pohjoismaiden välisessä liikenteessä. Yhteisön sisäisellä matkalla tarkoitetaan matkaa kahden unionin jäsenvaltion sataman tai lentokentän välillä, jossa ei poiketa yhteisön tullialueen ulkopuolella kolmansissa maissa tai Euroopan yhteisön veroalueen ulkopuolella sijaitsevilla alueille tai tehdä välilaskua näissä maissa sijaitseville lentokentille.

Suomen ja toisen unionin jäsenvaltion väli-

sellä matkalla liikennöivään lentokoneeseen tai laivaan ei verovapaan myynnin päättymisen vuoksi voida muonituksen yhteydessä enää lastata verottomasti tuotteita aluksella matkustajille tapahtuvaa myyntiä varten. Tällaiset tuotteet tuodaan alukselle aina verollisina. Lentokoneessa tai laivassa matkan aikana kuluttavien tuotteiden ja sitä varten tapahtuvan muonituksen valmisteverottomuus ja tullittomuus on sitä vastoin säilynyt. Aluksella tapahtuvalla kulutuksella tarkoitetaan kaikkea matkustajille ja henkilökunnalle matkan aikana tarjoiltujen ja myytyjen tuotteiden kulutusta sekä kaikkea aluksen liikenteen ylläpidosta johtuvaa kulutusta.

Suomen ja kolmannen maan sekä Euroopan yhteisön veroalueen ulkopuolella sijaitsevan sataman tai lentokentän välillä tuotteita voidaan edelleen muonittaa alukselle tai tuoda aluksen mukana yhteisön veroalueelle niistä veroa suorittamatta myös aluksella tapahtuvaa myyntiä varten. Valmisteveron alaisia tuotteita voidaan lisäksi myydä verovapaasti lentokentillä ja satamissa olevissa myymälöissä matkatavaroissa mukaan otettaviksi henkilölle, joka matkustaa kolmannen maahan tai yhteisön veroalueen ulkopuolelle.

2. Nykytila

2.1. Yleistä

Tässä esityksessä muonituksella tarkoitetaan ammattimaisessa kansainvälisessä liikenteessä olevien vesi- ja ilma-alusten poltto- ja voiteluaineiden ja muiden tavaravarojen täydentämistä. Tavarat toimitetaan aluksille verotta. Kaikkien sellaisten alukseen toimitettavien niin sanottujen tavanomaisten muonitustavaroiden, jotka on tarkoitettu joko aluksen tai sen miehistön tai matkustajien välittömiin tarpeisiin matkan aikana, voidaan katsoa kuuluvan muonitukseen. Matkustajien välittömiin tarpeisiin voidaan lukea myös ne tavarat, jotka on tarkoitettu myytäväksi matkustajille matkatavaroissa kulkuneuvosta pois vietäviksi. Yksityishenkilöiden muonittaminen ei ole mahdollista.

Ammattimaisella kansainvälisellä liikenteellä tarkoitetaan liikennöintiä Suomen ja toisen Euroopan unionin jäsenvaltion tai kolmannen maan välillä siten, että matkan pääasiallisena tarkoituksena on vastikkeellinen matkustajien tai tavarankuljetuksen taikka vastikkeellisen työtehtävän suorittaminen. Muonituksen edellytyksenä on siis, että alus on kansainvälisessä liikenteessä. Meriliikenteessä tämä tarkoittaa tosiasiallista käyntiä toisessa maassa sijaitsevassa satamassa ja ilma-alusliikenteessä vastaavasti tosiasiallista lentoa toisessa maassa sijaitsevalle lentokentälle. Ahvenanmaan veropoikkeuslainsäädännön mukaan ammattimaisena kansainvälisenä liikenteenä pidetään myös ilma-alusliikennettä Ahvenanmaan ja muun Suomen välillä. Muonittaminen ei koske hivialuksia.

Muonitustavaroiden verottomuudesta ja tullittomuudesta ei ole toistaiseksi olemassa yhtenäisiä, jäsenvaltioita velvoittavia yhteisön säädöksiä. Kukin Euroopan unionin jäsenvaltio voi itse kansallisesti päättää, myöntääkö se ja missä laajuudessa muonitustavaroille verottomuuden ja tullittomuuden. Jos tuotteita on hankittu alukselle verottomasti, jäsenvaltion on kuitenkin valvottava, että tuotteet todella käytetään verottomaan tarkoitukseen ja että väärinkäytöksiä ei pääse tapahtumaan. Tulli- ja valmisteverolainsäädännön nojalla yleisestä valvonnasta huolehtii tullilaitos.

Suomen lainsäädännön mukaan muonitus on verotonta ja tullitonta. Muonitustavaroiden verottomuudesta säädetään valmisteverotuslaissa (1469/1994), tullilaissa (1466/1994), arvonlisäverolaissa (1501/1993), ulkomaanliikenteessä olevissa matkustaja-aluksissa myytävien tavaroiden verottamisesta eräissä tapauksissa annetussa laissa (397/1969), jäljempänä *muonitusverolaki*, ja Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetussa laissa (1266/1996), jäljempänä *Ahvenanmaan veropoikkeuslaki*. Asiasta säädetään myös eräiden kulkuneuvojen muonituksesta sekä eräistä yksityisten henkilöiden maahan tuomien tavaroiden tulleistä annetussa valtiovarainministeriön päätöksessä (1723/1995). Pohjoismaiden välillä on tehty sopimus Norjan, Ruotsin, Suomen ja

Tanskan satamien välisessä liikenteessä olevien matkustaja-alusten muonituksesta (SopS 30/1969), jäljempänä *pohjoismainen muonitus sopimus*. Sopimuksessa on määräykset verottomien tuotteiden myynnistä ja kulutuksesta aluksella sekä valvonnasta. Pohjoismaiden välillä on lisäksi tehty sopimus Suomen, Norjan, Ruotsin ja Tanskan välisessä matkustajaliikenteessä sekä lentoasemalla tahtuvasta verovapaasta myynnistä näissä valtioissa (SopS 33/1981).

Muonitusta koskeva lainsäädäntö on varsin sekava, koska siihen liittyviä säännöksiä ja määräyksiä on lukuisissa eri laeissa ja sopimuksissa. Toisaalta muonitusta koskevassa lainsäädännössä on myös selkeitä puutteita.

2.2. Euroopan yhteisön lainsäädäntö

Valmisteverotus

Yhteisön lainsäädännössä valmisteveron alaisia tuotteita koskevasta verojärjestelmästä säädetään järjestelmädirektiivissä. Siinä säädetyn valmisteverotusjärjestelmän eräänä keskeisenä piirteenä on jäsenvaltiolle asetettu velvollisuus verottaa alueellaan kulutukseen luovutettavat tuotteet. Kulutusmaaperiaatteesta poiketen eräisiin tarkoituksiin käytettävät valmisteveron alaiset tuotteet on säädetty verottomiksi.

Muonitustavaroiden osalta järjestelmädirektiivin 23 artiklan 5 kohdan nojalla jäsenvaltiot voivat pitää voimassa ilma- ja vesialusten varastoja koskevat kansalliset säännöksensä, kunnes asiaa koskevat yhteisön säännökset annetaan. Järjestelmädirektiivissä ei säädetä tarkemmin muonitustarkoitukseen hankittujen tuotteiden verokohtelusta, vaan se jää jäsenvaltioiden kansallisesti päätettäväksi. Käytännössä kaikki jäsenvaltiot myöntävät ammattimaisessa kansainvälisessä liikenteessä oleville aluksille toimitettaville muonitustavaroille valmisteverottomuuden.

Järjestelmädirektiivin 23 artiklan säännös mahdollistaa sen, että jäsenvaltiot voivat sekä päättää laivojen ja lentokoneiden muonituksen verovapaudesta että rajoittaa muonituksen verottomuutta haluamallaan tavalla. Yhteisön sisäisillä matkoilla liikennöivillä aluksilla ei voida kuitenkaan myydä verottomia tuotteita aluksilta mukaan otettaviksi,

vaan tällaisista tuotteista on maksettava valmistevero. Tämä koskee matkoja yhteisön veroalueella olevan kahden sataman tai lentokentän välillä myös silloin, kun reitti kulkee kansainvälisten vesien tai kansainvälisen ilmatilan kautta. Myytäviin tuotteisiin sovelletaan sen jäsenvaltion valmisteveroa, jossa muonitus tapahtuu, siihen asti, kunnes alus saapuu määränpäänä olevan valtion aluevesille tai ilmatilaan. Jos myyntiä jatketaan sen jälkeen, järjestelmädirektiivin mukaan myyntiin on sovellettava määränpäänä olevan jäsenvaltion valmisteveroa.

Jäsenvaltiot voivat vapauttaa järjestelmädirektiivin 23 artiklan 5 kohdan nojalla valmisteverosta myös jäsenvaltion ja kolmannen maan tai yhteisön veroalueen ulkopuolella sijaitsevan kansallisen alueen välillä liikennöivien lentokoneiden ja laivojen muonitus-tavarat. Tuotteita voidaan tällöin muonittaa alukselle tai tuoda aluksen mukana yhteisön veroalueelle niistä veroa suorittamatta myös aluksella tapahtuvaa myyntiä varten.

Verosta voidaan vapauttaa myös tuotteet, jotka myydään matkustajille aluksella, joka kahden jäsenvaltion välillä liikennöidessään pysähtyy tai tekee välilaskun yhteisön alueen ulkopuolella ottaakseen tai jättääkseen matkustajia. Jos aluksen poikkeaminen yhteisön alueen ulkopuolella on pelkästään nimellistä, aluksen katsotaan olevan yhteisön sisäisellä matkalla. Jäsenvaltiolla, jossa aluksen veroton muonitus tapahtuu, on oikeus asettaa verottomille toimituksille ehtoja ja rajoituksia aluksessa kulutettavien tavaroiden erottamiseksi niistä aluksella myytävistä tuotteista, joista on kannettava valmistevero. Lisäksi valmisteveron alaisia tuotteita voidaan myydä verovapaasti lentokentillä ja satamissa olevissa myymälöissä matkatavaroissa mukaan otettaviksi henkilölle, joka matkustaa yhteisön ulkopuolelle.

Hävikin verotus yhteisön valmisteverosääntösten mukaan

Järjestelmädirektiivin 6 artiklan nojalla valmistevero on kannettava, kun tavara luovutetaan kulutukseen tai kun todetaan hävikkejä, joista on kannettava valmistevero 14 artiklan 3 kohdan nojalla. Tämän mukaisesti hävikki on verotettava, kun jäsenvaltion toi-

mivaltaiset viranomaiset ovat todenneet hävikin tapahtuneen ja verovapaudelle ei ole perustetta.

Järjestelmädirektiivin 14 artiklan 1 kohdan mukaan väliaikaisessa valmisteverottomuusjärjestelmässä tapahtunut hävikki on verotonta, jos se on aiheutunut odottamattomista tapahtumista, ylivoimaisista esteistä tai tuotteiden perusominaisuuksista ja jos kyseisen jäsenvaltion viranomaiset ovat todenneet sen. Kukin jäsenvaltio määrää näiden valmisteverotusvapauksien edellytykset.

Kaikkea hävikkiä ei pystytä selvittämään. Järjestelmädirektiivin 20 artiklassa vahvistetaan se periaate, että verotusoikeus on sillä jäsenvaltiolla, jonka alueella hävinneet verotomat tuotteet on todennäköisesti kulutettu, jollei toimija osoita kulutuksen tapahtuneen muualla. Suomella on oikeus verottaa tämän perusteella selvittämätöntä kulutusta sellaisten tuotteiden osalta, jotka on otettu alukseen Suomessa. Vain jos toimija osoittaa, että hävikkituotteiden kulutus ei ole tapahtunut Suomessa, verotusoikeus siirtyy toiseen maahan. Tästä johtuu, että verotusvaltiolla on tällöin myös verovalvontaoikeus.

Se, millä tavalla jäsenvaltioiden viranomaiset valvovat valmisteverotuksen asianmukaista toteutumista, on jätetty sisämarkkinoita koskevien periaatteiden asettamisessa puitteissa jäsenvaltioiden kansalliseen päätösvaltaan. Järjestelmädirektiivissä edellytetään kuitenkin jäsenvaltioiden toimivan yhteistyössä, jotta viranomaiset voivat tarkastaa jäsenvaltioiden välillä siirrettäviä tuotteita väärinkäytösten estämiseksi. Valvonnan helpottamiseksi jäsenvaltioilla on myös mahdollisuus kahdenvälisesti sopia niistä ehdoista ja rajoituksista, joita sovelletaan jäsenvaltioiden välillä liikennöivien alusten muonitukseen.

Tullit

Yhteisön tullilainsäädännön mukaisesti tavaroiden maahantuonti ja luovuttaminen vapaaseen liikkeeseen on tullialaista, jollei sitä ole yhteisön lainsäädännössä erikseen säädetty tullittomaksi. Tapauksista, joissa yhteisön tullialueella vapaaseen liikkeeseen luovutettavat tavarat vapautetaan erityisistä syistä tuontitulleista, on säädetty tullittomuusasetuksessa. Sen mukaan eräissä tapauksissa jä-

senvaltiot voivat poiketa kansallisin säännöksiin asetuksen säännöksistä tai, jos asiasta ei ole yhteisön säännöksiä, soveltaa kansallisia säännöksiään.

Yhteisön tullilainsäädännössä ei ole säädetty muonitustavaroiden tullittomuudesta. Sen sijaan tullittomuusasetuksen 139 artiklan b kohdassa säädetään, että asetuksen säännökset eivät rajoita alusten, ilma-alusten ja kansainvälisten junien muonitustarvikkeita koskevien voimassa olevien säännösten soveltamista. Kohdan mukaan jäsenvaltiolla on oikeus päättää itse siitä, myöntääkö se ja missä laajuudessa muonitustarvikkeille tullittomuuden ja myöntääkö se tullittomuuden pelkästään esimerkiksi vesialusten, muttei ilma-alusten ja junien muonitustarvikkeille. Jäsenvaltiolla on oikeus päättää myös muonituksen valvontaan liittyvistä tilitysvelvoitteista sekä menettelystä, jota muonitustarvikkeita kulkuneuvoihin toimittaessa tulee noudattaa. Lisäksi tullittomuusasetuksen 45—49 artiklan nojalla kolmansista maista saapuvien matkustajien henkilökohtaisille matkatavaroille myönnetään tullittomuus tietyn edellytyksin ja tiettyyn arvo- tai määrärajaan saakka.

Saateasiakirjan käyttö eräissä tapauksissa

Järjestelmädirektiivin mukaan valmisteveron alaisia tuotteita on mahdollista siirtää väliaikaisesti verotta jäsenvaltioiden verottomien varastojen välillä, kun ne varustetaan lähettävän varastonpitäjän laatimalla saateasiakirjalla. Tuotteet lähettävä varastonpitäjä vapautuu verovastuustaan vasta saatuaan tuotteet vastaanottavalta varastonpitäjältä saateasiakirjan palautuskappaleen. Saateasiakirjan käyttö helpottaa verotuksen valvontaa sekä siihen liittyvää yhteistyötä jäsenvaltioiden välillä. Tarkemmat säännökset saateasiakirjasta ovat väliaikaisessa valmisteverottomuusjärjestelmässä liikkuvien valmisteveron alaisten tuotteiden hallinnollisesta saateasiakirjasta annetussa komission asetuksessa (ETY) N:o 2719/92 ja mainitun asetuksen muuttamisesta annetussa komission asetuksessa (ETY) N:o 2225/93.

Järjestelmädirektiivin 7 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaista yhdessä jäsenvaltiossa jo kulutukseen luovutetuista ja verotetuista toiseen

jäsenvaltioon kaupalliseen tarkoitukseen luovutettaviksi siirretyistä tuotteista on kannettava vero uudelleen ja ne on varustettava artiklan 4 kohdan mukaisella yksinkertaistetulla saateasiakirjalla. Saateasiakirjan käyttäminen on valvonnallisista syistä tarpeen tällöinkin, koska tuotteet on yhteisön oikeuden mukaan verotettava siinä jäsenvaltiossa, jossa ne kulutetaan. Saateasiakirjan käyttäminen toisaalta mahdollistaa lähtöjäsenvaltiossa jo suoritettujen verojen palauttamisen. Tarkemat säännökset yksinkertaistetusta saateasiakirjasta ovat lähtöjäsenvaltiossa kulutukseen luovutettujen yhteisön sisällä liikkuvien valmisteveron alaisten tuotteiden yksinkertaistetusta saateasiakirjasta annetussa komission asetuksessa (ETY) N:o 3649/92.

Jos laiva- ja lentoyhtiöt haluavat välttää verotusta toisessa jäsenvaltiossa, ne voivat ilmoittaa, etteivät ne aio myydä tuotteita tämän jäsenvaltion alueella. Tällöin järjestelmädirektiivin 7 artiklan 1 ja 2 kohtaa ei sovelleta, ja tuotteet voidaan pitää aluksessa, eikä niitä enää veroteta. Tällaisessa tapauksessa sovelletaan kuitenkin artiklan 7 ja 8 kohdan säännöksiä asiakirjojen tarkastuksesta ja ennakoilmoittamisesta.

Järjestelmädirektiivin 7 artiklan 7 ja 8 kohdan mukaisesti yksinkertaistettua saateasiakirjaa on käytettävä myös silloin, kun jäsenvaltion sisällä siirretään jo kulutukseen luovutettuja tuotteita siten, että tuotteet kuljetetaan toisen jäsenvaltion alueen kautta. Tällaiset tuotteet on kuljetettava asianmukaista reittiä pitkin. Tuotteiden lähettäjän on ilmoitettava siirrosta lähtöpaikan viranomaisille ennen tuotteiden lähettämistä. Saateasiakirjana käytetään artiklan 4 kohdan mukaisesti yksinkertaistettua saateasiakirjaa.

Järjestelmädirektiivin 7 artiklan 9 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat kuitenkin kahdenkeskisesti sopia artiklan 7 ja 8 kohdassa säädetyn menettelyn yksinkertaistamisesta, kun tuotteita siirretään säännöllisesti ja usein toisen jäsenvaltion alueen kautta.

2.3. Kansainvälisen merioikeuden soveltaminen valmisteverotuksessa

Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksen (SopS 49/1996) mukaan rantavaltion täysivaltaisuus jatkuu maa-

alueelta ja niin sanotuilta sisäisiltä aluevesiltä aluemerelle, joka voi yleissopimuksen 3 artiklan mukaan olla leveydeltään enintään 12 meripeninkulmaa. Yleissopimuksessa ei käsitellä ilmatilaa erillisenä vyöhykkeenä. Sen määräyksistä seuraa kuitenkin, että lainkäyttövalta ulottuu vesialueen lisäksi myös aluemerren yläpuolella olevaan ilmatilaan. Kansainvälinen ilmatila alkaa siten aluemerren ulkorajan kohdalta.

Rantavaltion täysivaltaisuus on laajimmillaan satamassa. Tärkein rajoitus rantavaltion täysivaltaisuudelle omalla aluemerellä on vieraiden alusten oikeus viattomaan kauttakulkuun. Rantavaltio voi merioikeusyleissopimuksen 21 artiklan nojalla säätää lakeja ja antaa määräyksiä, jotka koskevat viatonta kauttakulkua. Nämä voivat liittyä esimerkiksi tulli- ja verolainsäädännön rikkomisen ehkäisemiseen.

Rantavaltio ei nauti täysivaltaisuutta aluemerensä edustalla sijaitsevalla enintään 200 meripeninkulmaan saakka ulottuvalla talousvyöhykkeellä. Muilla valtioilla on samanlaiset merenkulun ja ylilennon vapaudet kuin aluemerren ja talousvyöhykkeen ulkopuolella sijaitsevalla aavalla merellä. Aavalla merellä purjehtivien alusten on käytettävä maansa lippua, ja ne ovat lippuvaltionsa lainkäyttövallan alaisia. Muilla valtioilla ei ole eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta oikeutta puuttua aavalla merellä vieraan lipun alla purjehtiviin aluksiin.

2.4. Ruotsin muonituslainsäädäntö

Ruotsissa on vuodesta 2001 verotettu myös alusten muonitusvarastoissa esiintyvä selvittämätön kulutus. Kun verottomaan käyttötarvotukseen hankittuja tuotteita käytetään muuhun kuin verottomaan tarkoitukseen, tuotteet rinnastetaan kadonneisiin tavaroihin. Ruotsissa onkin kiinnitetty huomiota siihen, ettei Suomessa noudateta järjestelmädirektiivin säännöksiä, koska Suomessa ei veroteta muonitushävikkiä, jolloin muonitusliikkeiden kilpailu Suomen ja Ruotsin välisessä alusliikenteessä vääristyy. Ruotsin uudistaessa muonitusmenettelyään ja -valvontaansa muonitus painottui Tukholman reiteillä Suomen puolelle.

Vesi- ja ilma-alusten muonitusta koskevan lain (1999:446) nojalla alukselle voi muonittaa aluksella kulutettaviksi tarkoitettuja alkoholi- ja tupakkatuotteita verottomasti yhteisön sisäisessä liikenteessä. Silloin, kun alus on matkalla kolmanteen maahan, veroton muonitus on mahdollista myös aluksella tapahtuvaa myyntiä varten. Muonituslain mukaan säännöllistä ammattimaista ulkomaanliikennettä harjoittaville yrityksille voidaan hakemuksesta myöntää lupa niin sanottuun yksinkertaistettuun muonitusmenettelyyn, jolla muonitus tapahtuu ilman lastauslupaa ja muonitusilmoitusta. Lupaun liittyy kirjanpito- ja tilitysvelvollisuus tarvittaessa aluskohdaisesti. Muiden alusten muonituksessa noudatetaan Suomen nykyisen muonituskäytännön mukaista menettelyä.

Ruotsin tupakkaverolain (1994:1563, 2001:516) ja alkoholiverolain (1994:1564, 2001:517) mukaan se, joka käyttää verottomasti hankittuja tuotteita muuhun kuin verottomaan tarkoitukseen, on velvollinen suorittamaan tuotteista veron. Hävikki sisältää myös matkustajien tai henkilöstön varkauksista aiheutuvan hävikin. Hävikki on verollista, jollei hävikki johdu odottamattomista tapahtumista tai ylivoimaisista esteistä. Alunperin muonituslakia säädettäessä myös odottamattomista tapahtumista ja ylivoimaisista esteistä johtuva hävikki oli verollista, kun se sitä vastoin Suomen ja Tanskan verotuskäytännössä on hyväksyttävä peruste hävikin verottomuudelle. Tämä johti siihen, että ruotsalaiset muonitusliikkeet joutuivat kilpailullisesti epäedullisempaan asemaan, kun muonitustoimintaa siirtyi Ruotsista Suomeen. Vuonna 2001 tupakkaverolakia ja alkoholiverolakia muutettiin vastaamaan Suomen ja Tanskan käytäntöä.

2.5. Suomen lainsäädäntö

Valmisteverotuslaki

Valmisteverotuslain 3 §:n 1 momentin mukaan valmisteveron alaisia ovat lain 2 §:ssä tarkoitettut tuotteet, jotka valmistetaan Suomessa tai vastaanotetaan yhteisön toisesta jäsenvaltiosta, sekä tuotteet, jotka tuodaan Suomeen yhteisön ulkopuolelta. Valmisteve-

rotuslain 16 §:ssä säädetään tästä pääsäännöstä poiketen tietyt tuotteet verottomiksi.

Valmisteverotuslain 16 §:n 6 kohdassa säädetään muonitustavaroiden verottomuudesta kahdessa eri tilanteessa. Ensinnäkin tuotteita voidaan toimittaa Suomessa verottomina alukselle muonitustarkoituksiin. Toiseksi kohdassa vapautetaan aluksen Suomen tullialueelle tuomat muonitustarkoitukseen käytettävät tavarat Suomessa muuten suoritettavaksi tulevasta valmisteverosta. Olenaisista 16 §:n 6 kohdan soveltamisessa on se, että verottomaksi säädettyyn käyttötarkoitukseen hankitut tuotteet käytetään verottomaan tarkoitukseen.

Lainkohdan mukaan verottomia ovat Tullihallituksen määräämillä ehdoilla ammattimaisessa kansainvälisessä liikenteessä olevalla vesi- tai ilma-aluksella myytäviksi tarkoitetut tuotteet lain 20 §:ssä säädetyin edellytyksin sekä tällaisella aluksella kulutettaviksi tarkoitetut tuotteet ja aluksen poltto- ja voiteluaineet, jotka alus tuo Suomen tullialueelle mukanaan tai jotka siihen Suomen tullialueella toimitetaan edellä sanottua tarkoitusta varten. Verottomuus koskee myös aluksessa Suomen tullialueella myytäviä ja kulutettavia tuotteita. Lisäksi lainkohdan sisältämän valtuutussäännöksen nojalla verottomuus voidaan valtiovarainministeriön päätöksellä määrätä koskemaan myös muita aluksia sekä kulkuneuvoja ammattimaisessa kansainvälisessä liikenteessä olevien aluksien lisäksi.

Valmisteverotuslain 20 §:n 1 momentin mukaan verottomia ovat tuotteet, jotka myydään matkatavaroissa mukaan otettaviksi ammattimaisessa kansainvälisessä liikenteessä olevassa vesi- tai ilma-aluksessa sellaisella yhteisön ulkopuolisella matkalla, jonka aikana matkustajat voivat poistua aluksesta. Verottomia ovat myös tuotteet, jotka myydään lentokentällä sijaitsevassa verottomien tavaroiden myymälässä yhteisön ulkopuolelle matkustavalle matkatavarana mukaan otettaviksi.

Verovelvollisen tietojenantovelvollisuutta koskevan valmisteverotuslain 62 §:n mukaan verovelvollisen on pyydettyä esitettävä veroviranomaiselle tarkastusta varten kirjainpitoaineistonsa, kirjeenvaihtonsa ja muut verotuksessa tarpeelliset tiedot. Jokaisen on 64 §:n nojalla veroviranomaisen kirjallisesta ke-

hotuksesta annettava määräajassa toisen verotusta tai siitä johtunutta valitusta koskevia tarpeellisia tietoja, jos ne eivät koske asiaa, josta lain mukaan on oikeus kieltäytyä todistamasta. Lisäksi valmisteverotusasetuksen (1546/1994) 5 §:n 2 momentissa on erityissäännös verottomia tuotteita hankkineen tiedonantovelvollisuudesta. Säännöksen mukaan sen, joka on hankkinut verotta valmisteveron alaisia tuotteita verottomaksi säädettyä käyttöä varten, on annettava tullipiirille kalenterivuositain tiedot tuotteiden hankinta-, käyttö- ja varastomääristä.

Tullilaki

Tullilain 9 §:n 1 momentin mukaan tullittomia ovat ammattimaisessa kansainvälisessä liikenteessä olevan vesi- tai ilma-aluksen tavanomaiseen muonitukseen tarkoitetut tavarat sekä poltto- ja voiteluaineet, jotka alus tuo mukanaan Suomen tullialueelle tai jotka siihen Suomen tullialueella toimitetaan sen omaa käyttöä varten, jollei 4 momentissa toisin säädetä. Tullittomuus koskee myös aluksessa Suomen tullialueella kulutettavia tavaroita. Momentin mukaan voidaan muonittaa myös Suomen ja toisen Euroopan unionin jäsenvaltion välisessä liikenteessä olevaa alusta, koska sekin on joka tapauksessa kansainvälistä liikennettä. Pykälän 4 momentin mukaan tavarat, jotka myydään yhteisön sisäisellä matkalla matkustajille matkatavaroissa mukaan otettaviksi, eivät kuitenkaan ole tullittomia. Tällöin alus ei pysähdy tullitai veroalueen ulkopuolella, toisin sanoen Ahvenanmaan tai kolmannen maan alueella. Jäsenvaltiolla, jossa aluksen tulliton muonitus tapahtuu, on oikeus asettaa tullittomille toimituksille ehtoja ja rajoituksia aluksessa kulutettavien tavaroiden erottamiseksi niistä aluksella myytävistä tuotteista, joista on kannettava tulli.

Yhteisön sisäisellä matkalla tarkoitetaan sellaista matkaa, johon ei sisälly pysähtymistä yhteisön tullitai veroalueen ulkopuolella. Valtiovarainministeriö voi tullilain 9 §:n 2 momentin nojalla määrätä, että 1 momentissa tarkoitetut tavarat ovat tullittomia myös silloin, kun kysymyksessä on viranomaisen käytössä oleva alus, tutkimus- tai kalastusalus tai Suomen ja kolmannen maan välisessä

liikenteessä oleva juna. Asiasta on annettu valtiovarainministeriön päätös eräiden kuluneuvojen muonituksesta sekä eräistä yksityisten henkilöiden maahan tuomien tavaroiden tulleista.

Arvonlisäverolaki

Arvonlisäverolain 94 §:n 1 momentin 21 kohdan mukaan arvonlisäverotonta on tullilain 9 §:n 1-3 momentissa tarkoitettujen tullittomien tavaroiden ja 4 momentissa tarkoitettujen tavaroiden maahantuonti. Arvonlisäverotonta on siten muun muassa ammattimaisessa kansainvälisessä liikenteessä olevien vesi- ja ilma-alusten tavanomaiseen muonitukseen tarkoitettujen, alukseen toimitettavien tavaroiden tuonti eli käytännössä lähinnä toimitus tullivarastosta. Verottomuus koskee myös tavaroita, jotka on tarkoitettu myytäväksi toiseen jäsenvaltioon matkustaville matkatavaroissa mukaan otettaviksi.

Ammattimaisessa kansainvälisessä liikenteessä olevien alusten varustamiseksi tapahtuvan tavaroiden myynnin arvonlisäverottomuudesta säädetään arvonlisäverolain 70 §:n 1 momentin 7 kohdassa ja Ahvenanmaan veropoikkeuslain 12 §:ssä. Tiettyihin pohjoismaisen liikenteen aluksiin toimitettavista tavaroista kannettavasta erillisestä arvonlisäverosta säädetään muonitusverolaissa.

Pohjoismainen muonitus sopimus

Pohjoismaisella muonitus sopimuksella oli tarkoitus yksinkertaistaa tullivalvontaa matkustaja-alusliikenteessä valvonnan tehokkuutta kuitenkin heikentämättä. Sopimuksessa on määräykset verottomien ja tullittomien tuotteiden muonittamisesta ja niiden myynnistä aluksella sekä myynnin valvonnan. Sopimuksen käytännön merkitystä vähentää se, että yhteisön sisäliikenteessä ei enää saa olla tullitonta ja verotonta matkustajamyyntiä tavanomaista tarjoilua lukuun ottamatta. Suomen kannalta sopimus on kuitenkin edelleen tärkeä, koska Ahvenanmaan kautta kulkevat matkustaja-alukset kuuluvat sen soveltamisalaan ja myös niitä koskevat sopimuksen myynninvalvonta- ja tilitysveloitteet.

Pohjoismaisen muonitus sopimuksen 5 artiklan toisen kappaleen mukaan verottomasti ja tullittomasti saadaan myydä ainoastaan matkustajalle, joka esittää matkalla voimassa olevan, alukseen noustessa asianmukaisesti lävistetyt tai muulla tavoin merkityt matkalipun. Myynnin yhteydessä myyjän tulee selvästi ja pysyvästi merkitä lippuun tiedot tavaralajeista, myyntipäivästä ja tarvittaessa matkan suunnasta. Erityisistä syistä asianomaisten maiden tulliviranomaiset voivat sopia, että myyntiä saadaan valvoa muulla tavoin. Lisäksi Pohjoismaat rajoittavat sopimuksella alus- ja matkakohtaisesti verottomien ja tullittomien tavaroiden muonitusta niihin määriin, jotka kulutetaan matkan aikana ja jotka matkustajat voivat verottomasti ja tullimääräysten mukaisesti tuoda määräraahan. Laivayhtiö ei saa verottomasti myydä tätä määrää enempää. Pohjoismaisen muonitus sopimuksen myynninvalvontaa koskevia määräyksiä on noudatettava Suomen ja muiden Pohjoismaiden välisessä verorajan ylittävässä vesialusliikenteessä. Myynninvalvontaa säännellään nykyisin vain pohjoismaisessa muonitus sopimuksessa.

Pohjoismaisen muonitus sopimuksen nojalla ainoa sanktio myynninvalvontaveloitteiden rikkomisesta on verottoman muonituksen kieltäminen kokonaan tai määräajaksi. Niiden maiden tulliviranomaiset, joita reitti koskee, neuvottelevat asiasta. Tästä seuraamusmahdollisuudesta, joka koskee kaikkia muonitus sopimuksen määräysten rikkomisia, määrätään sopimuksen 8 artiklassa.

Muonitusverolaki säädettiin alun perin pohjoismaisen muonitus sopimuksen toteuttamiseksi. Nykyään laki koskee vain Ahvenanmaan maakunnan kautta Suomen ja Ruotsin tai Tanskan välillä liikennöivillä aluksilla matkustajille myytävien tavaroiden verottamista. Lisäksi lakia sovelletaan Suomen ja Norjan välillä liikennöiviin matkustaja-aluksiin.

Ahvenanmaan veropoikkeuslaki

Ahvenanmaan veropoikkeuslain 28 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdan mukaan valmisteverotuslain 16 §:n 6 kohdan ja 20 §:n 1 momentin säännöksiä kolmannen maan lii-

kenteessä olevien alusten verottomasta muonituksesta aluksilla tapahtuvaa kulutusta ja myyntiä varten sovelletaan ilma-alukseen, joka liikennöi ammattimaisesti Ahvenanmaan maakunnan ja muun Suomen välillä, sekä ilma- ja vesialukseen, joka liikennöi ammattimaisesti Suomen ja Euroopan unionin ulkopuolisen maan tai Euroopan unionin muun jäsenvaltion välillä siten, että kuljetukseen sisältyy pysähtyminen Ahvenanmaan maakunnassa. Ahvenanmaan veropoikkeuslain 28 §:n 1 momentin 1 kohdan sekä valmisteverotuslain 16 §:n 6 kohdan ja 20 §:n 1 momentin perusteella ilma- ja vesialusten muonittaminen aluksilla tapahtuvaa kulutusta ja myyntiä varten on lisäksi valmisteverotonta silloin, kun alus liikennöi Ahvenanmaan maakunnan ja muun Euroopan unionin jäsenvaltion kuin Suomen välillä tai muun kuin Euroopan unionin jäsenvaltion välillä. Verotonta muonitusta koskevia säännöksiä ei sovelleta vesialukseen, joka liikennöi pelkästään Ahvenanmaan maakunnan ja muun Suomen välillä.

Ahvenanmaan veropoikkeuslain 29 §:n mukaan matkatavarana mukaan otettaviksi myytävät alkoholi- ja tupakkatuotteet ovat verottomia kutakin matkustajaa ja matkaa kohti enintään valmisteverotuslain 19 §:ssä mainittuihin määriin saakka niillä vesialuksilla, jotka liikennöivät ammattimaisesti Ahvenanmaan ja muiden Pohjoismaiden välillä tai Suomen ja muiden Pohjoismaiden välillä siten, että alus pysähtyy Ahvenanmaalla.

Ahvenanmaan veropoikkeuslain 30 §:ää sovelletaan myyntiin kaikilla lain 28 §:ssä tarkoitetuilla ilma- ja vesialuksilla silloin, kun ostaja matkustaa ammattimaisessa kansainvälisessä liikenteessä olevalla aluksella, mutta ei itse tee kansainvälistä matkaa, vaan matkustaa Ahvenanmaalta muualle Suomeen tai muualta Suomesta Ahvenanmaalle. Lain 30 §:ssä rajoitetaan tupakkatuotteiden ja alkoholijuomien verotonta myyntiä matkatavaroissa mukaan otettaviksi tällaisella aluksella Ahvenanmaan maakunnan ja muun Suomen välillä vastaaviin määriin kuin ne, jotka oikeuttavat verovapaaseen maahantuontiin Euroopan unionin ulkopuolelta. Oluen myynti on kuitenkin verotonta enintään kahteen litraan asti.

3. Nykytilan arviointi

Hävikin verotus

Verottomasta hävikistä säädetään valmisteverotuslain 16 §:n 5 kohdassa. Sen mukaan väliaikaisessa valmisteverottomuusjärjestelmässä tapahtunut tuotteen valmistuksen, jalostuksen, varastoinnin tai kuljetuksen aikana tuotteen perusominaisuuksista tai odottamattomista tapahtumista tai ylivoimaisista esteistä johtuva tuotteen hävikki on verotonta. Tuotteen perusominaisuuksista johtuvalla hävikillä tarkoitetaan tuotteen haihtumista tai pilaantumista sen luontaisen ominaisuuden vuoksi. Hävikki tapahtuu, vaikka verovelvollinen toimii huolellisesti. Odottamattomasta tapahtumasta tai ylivoimaisesta esteestä johtuva hävikki ei ole ennalta arvattavissa. Verovelvollinen ei voi toimillaan estää hävikin syntymistä. Jos hävikkiin liittyy verovelvollisen tuottamus tai huolimattomuus, hävikkiä ei lähtökohtaisesti voida pitää hyväksyttävänä. Verottomiksi säädetyille hävikkitapauksille on yhteistä se, että tapahtuman syyn tulee olla selvillä.

Hävikin verottomuuden on kaikissa tapauksissa perustuttava valmisteverotuslain 16 §:n 5 kohdassa mainittuihin perusteisiin, jotka verovelvollisen on pystyttävä selvittämään veroviranomaiselle. Hävikkiä, jonka syytä ei pystytä hyväksyttävästi selvittämään, kutsutaan selvittämättömäksi kulutukseksi. Selvittämättömässä kulutuksessa tuotteen tosiasiallista käyttöä ei tunneta. Selvittämättömän kulutus ei ole verotonta hävikkiä. Toisaalta kaikki selvitettykään hävikki, kuten varkaudesta johtuva hävikki, ei ole verotonta.

Nykyisin valmisteverolainsäädännössä ei säädetä erikseen verottomaan käyttötarkoitukseen siirrettyjen tuotteiden hävikin verottomuudesta. Lain 16 §:n 5 kohta koskee vain hävikkiä väliaikaisessa valmisteverottomuusjärjestelmässä. Kohtaa ei siten voida soveltaa verottomaan muonitukseen siirrettyihin tuotteisiin, jotka poistuvat väliaikaisesta verottomuusjärjestelmästä, kun ne siirretään varastosta alukseen. Myöskään valmisteverotuslain 17 §:n 2 ja 3 momentin säännökset kulutukseen luovutettujen eli verollisten tuotteiden hävikistä eivät sovellu verottomaan käyttöön siirrettyihin tuotteisiin. Mainittujen

momenttien perusteella valtuutetulla varastonpitäjällä on oikeus vähentää suoritettu tai suoritettava valmistevero tuotteista, joiden hävikki on säädetty verottomaksi. Kulutukseen luovutettujen tuotteiden hävikin hyväksyminen verottomaksi on tietyiltä osin rajoitetumpaa kuin väliaikaisessa valmisteverotomusjärjestelmässä tapahtuneen hävikin verottomuus.

Hävikistä on aina suoritettava vero siltä osin, kuin sitä ei ole säädetty verottomaksi. Verovelvollisuus koskee myös niitä tavaroita, jotka on toimitettu valmisteverotuslain 16 §:n 6 kohdan nojalla verotta verottomaan käyttötarkoitukseen vesi- tai ilma-alukselle, mutta jotka tosiasiallisesti ovat päätyneet verolliseen kulutukseen Suomessa. Samoin vero on kannettava tuotteista, joita ei jälkikäteen voida osoittaa käytetyiksi verottomaan tarkoitukseen. Valmisteverotuslain 10 §:n 3 momentin mukaan se, joka on hankkinut valmisteveron alaisia tuotteita verotta valmisteverotuslain tai muun asianomaisen valmisteverolain nojalla, on velvollinen suorittamaan tuotteista valmisteveron, jos tuotteet on käytetty muuhun kuin verottomaan tarkoitukseen. Jos se, joka on toimittanut verottomaan käyttötarkoitukseen tai hankkinut tuotteita verotta valmisteverolain tai asianomaisen muun valmisteverolain nojalla, ei pysty jälkikäteen tehtävässä tarkastuksessa osoittamaan tuotteita toimitetuiksi tai käytetyiksi verottomaan tarkoitukseen, tuotteista on valmisteverotuslain 63 §:n mukaan suoritettava valmistevero. Tästä huolimatta nykyisessä verotuskäytännössä muonituksen verotomuuden kannalta on kuitenkin yleensä ollut riittävää, että tuotteet on toimitettu alukseen verottomaan muonitustarkoitukseen, ja siitä, onko tuotteet myyty tai kulutettu aluksella, ei ole yleisesti vaadittu selvitystä. Siten aluksilla tapahtuva ja selvittämätön kulutus on pitkälti jäänyt ainakin säännönmukaisen verotuksen ulkopuolelle. Niissä tapauksissa, joissa selvittämätöntä kulutusta ja hävikkiä on verotettu, verottaminen on yleensä perustunut jälkikäteen suoritetuissa tarkastuksissa todettuun hävikkiin.

Oikeuskäytäntöä hävikistä tai aluksille toimitettujen tuotteiden verottomuudesta on vain vähän. Niiden perusteella voi kuitenkin todeta, että vero on kannettava tuotteista, jot-

ka on valmisteverotuslain 16 §:n 6 kohdan nojalla toimitettu verotta alukseen, mutta jotka tosiasiallisesti ovat päätyneet verolliseen kulutukseen Suomessa. Se, että verottomaan käyttöön hankittujen tuotteiden valvonta on vähäistä, ei ole esteenä verotuksen toimittamiselle.

Vendor control

Muonitusvalvontaan voidaan katsoa kuuluvan viranomaisvalvonnan ohella myös alusten oman myynninvalvonnan. Verottoman myynnin valvonta Pohjoismaiden välillä liikennöivillä aluksilla perustuu myynninvalvontajärjestelmään eli niin sanottuun vendor control -järjestelmään. Myynninvalvonta on asetettu myyjälle, kun taas viranomaisvalvonta kohdistuu myyjään. Myynninvalvontaa säännellään nykyisin kuitenkin vain pohjoismaisessa muonitus sopimuksessa.

Myyjän on rajoitettava myyntimääriä siten, etteivät matkustajat voi mihinkään niistä maista, joihin reitti ulottuu, tuoda tavaraa enempää kuin tulli- ja veromääräysten mukaan on sallittua.

Myynnin valvontavelvoitteen nojalla myyjän tulee myynnin yhteydessä selvästi ja pysyvästi merkitä matkalippuun tiedot tavaralajeista, myyntipäivästä ja tarvittaessa matkan suunnasta.

Ahvenanmaan veropoikkeuslain 30 §:n mukaan myynti on verotonta vain sellaiselle matkustajalle, jolla on Ahvenanmaan ja muun Suomen väliseen kuljetukseen oikeutettu matkalippu tai vastaava asiakirja. Pykälän mukaan myyjällä ei kuitenkaan ole velvollisuutta merkitä ostoksia matkalippuun, mitä voidaan pitää olennaisena puutteena myynninvalvonnan kannalta.

Pohjoismaisen muonitus sopimuksen mukaan verottoman muonituksen kieltäminen on ainoa myynnin valvontavelvoitteiden rikkomisesta seuraava sanktio. Näin voimakas sanktio ei ole useinkaan sopivassa suhteessa myynnin valvontavelvoitteiden rikkomiseen. Käytännössä sanktiota ei olekaan sovellettu.

Valmisteverotuslain 33 § sisältää säännökset virhemaksusta, joka voidaan määrätä, jos valmisteverotuslaissa tai asianomaisessa valmisteverolaissa tai näiden nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa tai näihin sään-

nöksiin perustuvassa tulliviranomaisen päätöksessä tai määräyksessä tarkoitettu ilmoitusvelvollisuus tai muu velvollisuus on laiminlyöty. Virhemaksua ei voida nykyisin kuitenkaan määrätä suoraan myynnin valvontavelvoitteen rikkomisesta, koska velvoitteesta määrätään muonitusopimuksessa eikä siitä ole säännöksiä asianomaisessa valmisteverolaissa. Näin ollen vendor control -velvoitteen laiminlyönnistä ei ole käytännössä seurannut sanktiota.

Muonitusmenettely ja muonitusvalvonta

Tullilaitoksen oikeus määrätä muonitusmenettelystä perustuu tullilain 4 §:n 2 momenttiin sekä valmisteverotuslain 16 §:n 6 kohtaan ja 72 §:n 2 momenttiin. Tullilain 4 §:n 2 momentin mukaan Tullihallitus voi määrätä yhteisön tullilainsäädännön mukaisista menettelyistä, jollei niistä muuta säädetä. Muonitusmenettelyssä noudatetaan Tullihallituksen antamaa muonitusohjetta. Lisäksi tullivalvontaa koskevilla ohjeilla käsitellään erilaisia muonitustilanteita. Muonitusmenettelyssä on ollut keskeistä muonitusilmoituslomakkeen käyttö ja muonitustapahtumakohtainen valvonta. Muonitusilmoituksessa tavara yksilöidään tarkasti lajiltaan, määrältään ja arvoltaan. Ilmoituksessa ei sen sijaan kerrota tarkemmin, mihin käyttöön tavara on aluksella tarkoitettu eli meneekö se tarjoiluun vai aluksen myymälään.

Muonitettaessa vesi- ja ilma-aluksia verottomilla tuotteilla viranomaisten tehtäviin kuuluu yhtäältä valvoa sitä, että verottomia tuotteita ei käytetä verollisiin tarkoituksiin, sekä toisaalta verotuksen toteuttaminen, jos verollista kulutusta havaitaan. Muonitustapahtumakohtaisen valvonnan toimivuus edellyttää, että tavaraliikennettä voidaan valvoa fyysisesti. Nykyään liikenteen ja matkustajien suuren määrän vuoksi tullin resurssit eivät kaikilta osin kuitenkaan riitä muonituksen fyysinen valvonnan suorittamiseen. Muonituksen valvonnan voidaankin nykymuodossaan todeta olevan pitkälti vain asiakirjavalvontaa.

Muonitusjärjestelmän toimivuus edellyttää, että aluksille ei toimiteta korkeasti verotettuja tuotteita enempää, kuin todellinen tarve vaatii. Ongelma ei ole siis niinkään se, pal-

jonko alukselle tilataan, vaan paljonko alukselle toimitetaan. Ylimuonituksella tarkoitetaan matkustajamäärään, aluksen kokoon, liikennöimisalueeseen ja muihin oloihin nähden liiallisia muonitusmääriä. Jos alukselle tilataan liiallisia muonitusmääriä, on ilmeistä, että verottomat ja tullittomat muonitustavarat menevät muuhun tarkoitukseen kuin kulutettaviksi kulkuneuvossa tai myytäväksi siinä matkustajille.

Ylimuonituksen estämisestä määrätään pohjoismaisen muonitusopimuksen 4 artiklassa, jonka mukaan aluksen muonittamiseksi saadaan ottaa tulliviranomaisen harkinnan mukaan sopivaksi katsottava varasto verottomia tavaroita. Muonitusopimuksessa määrätään yksityiskohtaisesti tekijöistä, jotka tulee ottaa huomioon kunkin tavaralajin sopivaa määrää arvioitaessa. Lisäksi muonitusverolain 5 §:n 3 momentin nojalla tulliviranomainen vahvistaa erikseen jokaisen muonitustoimituksen aluksen koon, liikennöimisalueen ja muiden olojen mukaan. Lakia sovelletaan vain tavaroihin, jotka luovutetaan Suomessa Suomen ja Norjan välillä liikennöivään matkustaja-alukseen tai sellaiseen Suomen ja Ruotsin tai Tanskan välillä liikennöivään matkustaja-alukseen, jonka lähtöpaikka on tai joka pysähtyy Ahvenanmaan maakunnassa. Muonitusverolaki ei myöskään koske aluksessa kulutettavia tavaroita, vaan ainoastaan tavaroita, jotka on tarkoitettu myytäväksi matkustajille. Tullilaisissa ja valmisteverotuslaissa ei ole säännöstä tulliviranomaisen oikeudesta vahvistaa tai rajoittaa verottomia muonitusmääriä.

Pohjoismaisen muonitusopimuksen 7 artiklan mukaan Suomen ja Ruotsin välillä kulkevat matkustaja-alukset toimittavat tullille kuukausittain muonitustilityksen muonittamista sekä aluksella myydyistä ja kulutetuista alkoholi- ja tupakkatuotteista. Tulliviranomainen seuraa tilitysten perusteella alusten muonitusmääriä väärinkäytösten estämiseksi. Velvollisuus muonitustilitykseen koskee ainoastaan pohjoismaisen muonitusopimuksen soveltamisalaan kuuluvia matkustaja-aluksia. Muilta osin lainsäädännössä ei ole säännöstä, jolla velvollisuus tilityksen antamiseen voitaisiin asettaa. Tullin antamat muonitusohjeet sisältävät tiedot tilitykseen tarvittavista tiedoista.

Saateasiakirjan käyttö eräissä tilanteissa

Valmisteverotuslain 54 a §:ssä säädetään järjestelmädirektiivin 7 artiklan 7 ja 8 kohdan mukaisesti yksinkertaistetun saateasiakirjan käytöstä silloin, kun Suomessa jo kulutukseen luovutettuja ja verotettuja tuotteita siirretään Suomessa siten, että kuljetus tapahtuu toisen jäsenvaltion alueen kautta. Tuotteet on varustettava yksinkertaistetulla saateasiakirjalla ja tehtävä tuotteiden siirtämiseen liittyvät säädetty ilmoitukset ja vahvistukset viranomaisille valvontaa varten. Tämä on usein tarpeettoman raskas menettely tapauksissa, joissa lähtöjäsenvaltiossa muonitetut tavarat vain säilytetään aluksessa väliaikaisesti toisen jäsenvaltion alueella palautuakseen takaisin lähtömaahan.

Järjestelmädirektiivin 7 artiklan 9 kohdassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus sopia kahdenvälisesti yksinkertaistetusta menettelystä edellä tarkoitettussa tapauksessa, jos tuotteita siirretään usein ja säännöllisesti. Myyntiä valvotaan tällöin elinkeinonharjoittajan kirjanpidon perusteella. Valmisteverotuslain 54 c §:n mukaan saateasiakirjasta ja tuotteiden siirtämiseen liittyvästä menettelystä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Pykälässä oleva valtuutus ei kuitenkaan riitä siihen, että asetuksella poikettaisiin velvollisuudesta käyttää saateasiakirjaa.

4. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Valmisteverotuslaki

Valmisteverotuslakia ehdotetaan muutettavaksi niin, että verottomuutta koskeva lain 16 §:n 5 kohdan hävikin soveltamisala kattaisi myös pykälän 6 kohdan nojalla vesi- ja ilma-alukseen verottomaan käyttötarkoitukseen siirrettävät tuotteet. Aluksille verottomaan muonitustarkoitukseen siirrettyjen tuotteiden hävikkiin sovellettaisiin siten vastavia verottomuuden edellytyksiä kuin hävikkiin väliaikaisessa valmisteverottomuusjärjestelmässä. Tuotteista ei siis kannettaisi valmisteveroa, vaikka niitä ei olisi ehditty käyttää alkuperäiseen tarkoitukseen, jos hävikki on aiheutunut lainkohdassa tarkoitettusta

syystä. Verottomuuden edellytyksenä olisi kuitenkin hävikin selvittäminen. Veroton hävikki ilmoitettaisiin sen kuukauden tilityksessä, jonka aikana hävikki on havaittu aluksessa. Tältä osin lainmuutoksella selkiinnettäisiin tilannetta aluksella tapahtuvan hävikin ja selvittämättömän kulutuksen osalta ja kansallinen lainsäädäntö saataisiin paremmin vastaamaan järjestelmädirektiivin tavoitteita.

Valmisteverotuslain 16 §:n 5 kohdan soveltamisalaa ehdotetaan täsmennettäväksi nykyisen verotuskäytännön mukaisesti kosemaan myös vesi- ja ilma-alukseen verottomaan käyttötarkoitukseen siirrettäviä tuotteita. Säännös soveltuisi esimerkiksi tilanteisiin, joissa alukseen on siirretty tuotteita myyntiä tai tarjoilua varten, mutta osa tuotteista tuhoutuu aluksella tai tulee muutoin kulutukseen kelpaamattomiksi. Verotonta hävikkiä olisivat esimerkiksi aluksella tapahtuvat tuotteiden rikkoutumiset ja tuhoutuminen tulipalossa, tuotteille aiheutuneet vesivahingot, tuotteiden pilaantuminen, hävittäminen vanhenemisen vuoksi ja luontainen haihtuminen kuljetuksen aikana. Oikeuskäytännössä on nyt hyväksytty myös niin sanottu ristiin oikaisu hävikin selvittämisessä sekä teknisistä tai hygienian vaatimista syistä johtuva astioiden tyhjentäminen tai putkistojen pesu. Verotonta hävikkiä ei ole kuitenkaan esimerkiksi tuotteen rikkoutuminen tai pilaantuminen verovelvollisen tahallisuuden tai laiminlyönnin takia. Verottomaksi hävikiksi ei myöskään katsota sitä, että tuotteet pilaantuvat, koska niitä on hankittu liikaa tai niitä käsitellään huolimattomasti. Selvittämätön varastoero ei myöskään ole 16 §:n 5 kohdan mukainen peruste.

Verottomuus edellyttää lisäksi, että hävikki on viranomaisen toteamaa tai että verovelvollinen voi jälkikäteen esittää luotettavan selvityksen hävikin määrästä ja syystä. Hävikin luotettava selvittäminen on perusedellytys tuotteiden verottomuuden hyväksymiselle, vaikkakin verovelvollisuuden poistumiseksi on oltava valmisteverotuslain 16 §:n 5 kohdassa mainittu peruste. Pelkästään muonitukseen toimittaminen ei anna verottomille tavaroille sellaista suojaa, ettei verottomuuden ehtojen tarvitsisi myös käytännössä toteutua.

Muutoin hävikkiä verotettaisiin edelleen nykyisen lainsäädännön ja verotuskäytännön mukaan valmisteverotuslain 10 §:n 3 momentin mukaan. Verovelvollinen hävikistä on varustamo tai lentoyhtiö, johon lain 14 §:n 3 momentin mukaan sovelletaan rekisteröityä elinkeinonharjoittajaa koskevia säännöksiä. Mainitun lainkohdan mukaan 10 §:n 3 momentissa tarkoitettu verovelvolliselle määrätään vero verokauden aikana verolliseen tarkoitukseen käytetyistä tuotteista. Tämän mukaisesti verotetaan alusten muonitustilitysten mukaisen kuukauden aikana tapahtunut selvittämätön kulutus ja muu verollinen hävikki. Lain 13 §:n 3 momentin nojalla vero määrätään sinä päivänä voimassa olevien säännösten mukaan, jona tuote on käytetty verolliseen tarkoitukseen tai tuotteen verollinen hävikki on todettu. Veroilmoitus annetaan lain 22 §:n 1 momentin mukaisesti kuukausittain viimeistään verokautta seuraavan kalenterikuukauden 18 päivänä.

Esityksen tavoitteena on, että alukselle verottamaan käyttötarkoitukseen hankitut tuotteet, jotka on tosiasiallisesti kulutettu Suomessa, tulisivat säännönmukaisesti veroteuiksi. Hävikin samoin kuin selvittämättömän kulutuksen verottaminen Suomessa muuttaisi verokohtelun tasapuoliseksi riippumatta siitä, onko alus muonitettu Suomessa vai Ruotsissa.

Valmisteverotuslain 16 §:n 6 kohtaa ehdotetaan täydennettäväksi niin, että toimitetussa kohdassa tarkoitettuja tuotteita verotta alukseen tulliviranomaisella olisi oikeus rajoittaa kyseisten tuotteiden määriä sen mukaan kuin se on tarpeellista matkustajamäärän, aluksen koon, liikennöimisalueen ja muiden olojen mukaan. Pykälä vastaisi tällöin tullilakiin ehdotettua ylimuonituksen ehkäisemistä koskevaa säännöstä. Näin ollen valmisteverotuslaissa olisi oma säännös, jonka nojalla voitaisiin puuttua myös valmisteveron alaisten tavaroiden ylimuonitukseen. Tämä olisi tarpeellista, koska säännönmukaisessa reittiliikenteessä muonitusta tapahtuu jatkuvasti eikä ole mahdollista matkakohtaisesti määrittellä sallittuja muonitusmääriä. Verottomia muonitusmääriä rajoittamalla aluksen ja matkustajien tarvetta vastaavaan ja tarkoituksenmukaiseen määrään ehkäistäisiin

korkeasti verotettujen tuotteiden siirtymistä harmaille markkinoille, ja näin samalla tehostettaisiin petosten torjuntaa. Rajoitusten noudattamista valvottaisiin jälkikäteenä kirjanpidon tarkistuksena.

Erityisesti verottomaan käyttöön siirrettyjen tuotteiden osalta on käytännössä ilmennyt tarvetta järjestää verovelvollisten tietojenantovelvollisuus nykyistä joustavammalla tavalla verottomien tuotteiden väärinkäytön estämiseksi ja valvonnan parantamiseksi. Tietojenantovelvollisuus ehdotetaan liitettäväksi verovelvollisen tilitysvelvollisuuteen. Tämä osaltaan mahdollistaisi siirtymisen nykyisestä pitkälti jälkikäteen suoritettavaan tarkastukseen perustuvasta verotuksesta säännönmukaiseen verotukseen. Samalla verottomaan käyttötarkoitukseen siirrettyjen tuotteiden etukäteinen valvonta tehostuisi ja jälkiverottamiseen liittyvä menettely kevenisi.

Tietojenantovelvollisuus liittyy yleensä viranomaisten jälkikäteen suorittamaan tarkastukseen ja valvontaan ja tietoja annetaan yleensä viranomaisten pyynnöstä. Valmisteveroasetuksen mukainen tietojenantovelvollisuus on lisäksi sidottu kalenterivuoteen.

Verovalvonnan tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi tulliviranomaisilla on kuitenkin tarve saada keskenään vertailukelpoista tietoa valmisteveron alaisia tuotteita verottomasti myyville yrityksiltä sekä tuotteita verottomaan käyttöön hankkivilta yrityksiltä. Koska käytännön tarve valvontatietojen saamiseen riippuu paljon siitä, mistä valmisteveron alaisista tuotteista on kyse ja mihin käyttötarkoitukseen niitä hankitaan, olisi tarkoituksenmukaista, että Tullihallituksella olisi oikeus määrätä yksityiskohtaisemmin tietojenantovelvollisuuden toteuttamistavasta. Valmisteverotuslain tietojenantovelvollisuutta koskevaa säännöstä ehdotetaan täydennettäväksi uudella 62 b §:llä. Sen, joka on luovuttanut tai hankkinut tuotteita lain 16 §:n 6 kohdassa verottomaksi säädettyä käyttöä varten, olisi annettava tulliviranomaiselle tiedot tuotteiden hankinnoista, käytöstä, varastomääristä, luovutuksista ja muista verotuksen valvontaa varten tarpeellisista tiedoista. Säännös tekisi mahdolliseksi esimerkiksi määräämisen tilitysvelvoitteista, jotka koskisivat valmisteveron alaisten muonitustavaroiden toimituksia ja käyttöä.

Järjestelmädirektiivin mukaisesti valmisteverotuslain 54 c §:ää ehdotetaan täydennettäväksi valtuutuksella, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää saateasiakirjan korvaavasta yksinkertaistetusta menettelystä, jota noudatettaisiin siirrettäessä jo kulutukseen luovutettuja tuotteita säännöllisesti Suomen ja Euroopan unionin toisen jäsenvaltion välillä. Elinkeinonharjoittaja voisi soveltaa yksinkertaistettua menettelyä, jos hän on varmistanut, että myyntiä ei harjoiteta toisen sopimuspuolen alueella ja että hänen kirjanpidostaan voidaan todeta varastotilanne alue- tai ilmatilarajan ylittämishetkellä. Edellytyksenä on, että toisessa jäsenvaltiossa on säädetty tai määrätty samanlaisen yksinkertaistetun menettelyn soveltamisesta Suomeen nähden. Tällöin kyseisestä asiasta voitaisiin säätää valtioneuvoston asetuksella niin, että asetuksessa ilmoitettaisiin, mitä jäsenvaltiota menettely koskee. Menettelystä sovittaessa ei puututtaisi kummankaan osapuolen verus-oikeuteen tai verokantoihin. Vesi- tai ilma-aluksen lähtiessä Suomesta myydään Suomessa verotettuja tuotteita kunnes saavutaan toisen jäsenvaltion aluevesi- tai ilmatilarajalle.

Tullilaki

Tilitysmenettelyn kehittäminen ja laajentaminen mahdollistaa aluksella kulutettujen ja myytyjen tuotteiden määrän seurannan nykyistä tehokkaammin. Esityksessä ehdotetaan tullilain 9 §:ää täsmennettäväksi niin, että Tullihallitus määräisi menettelystä, jota noudatetaan toimitettaessa tavaroita vesi- tai ilma-alukseen, sekä muonituksen valvontaan liittyvistä alkoholijuomia ja tupakkatuotteita koskevista tilitysvervoitteista. Pohjoismaisessa muonitus sopimuksessa määrätty tilitysvervoitteet koskevat pelkästään korkeasti verotettavia alkoholijuomia ja tupakkatuotteita. Tämä raja on tarkoituksenmukainen. Muonitustapahtumaa valvova tullin suorittaisi tarkastuksensa mukaan fyysisiä tarkastuksia koko muonitusprosessissa. Käytännössä tämä tarkoittaisi tarkastuksia varastoinnin, varastoista ottojen, tavarankuljettamisen, itse muonitustapahtuman sekä mahdollisten palautusten yhteydessä.

Tullilakiin ehdotetaan vastaavaa ylimuo-

nitusta koskevaa säännöstä kuin valmisteverotuslakiin. Asiasta säädettäisiin 9 §:n 1 momentissa. Tulliviranomaisella olisi oikeus rajoittaa vesi- tai ilma-alukseen verottomaan muonitustarkoitukseen toimitettavien tavaroiden määriä sen mukaan kuin se on tarpeellista matkustajamäärän, aluksen koon, liikennealueen ja muiden olojen mukaan. Momenttiin lisättäväksi ehdotettu säännös vastaa myös muonitusverolain 5 §:n 3 momentin säännöstä sillä eroavuudella, että tulliviranomaisella ei olisi velvollisuutta vahvistaa jokaista muonitustoimitusta erikseen, vaan muonitusmääriin voitaisiin puuttua tarpeen mukaan ylimuonituksen estämiseksi, jolloin ehkäistäisiin verottomaan käyttöön hankittujen tavaroiden siirtymistä verolliseen kulutukseen ja samalla tehostettaisiin petosten torjuntaa.

Ahvenanmaan veropoikkeuslaki

Vendor control -järjestelmän mukaisesti myyjä valvoo tullittomien ja verottomien tavaroiden myyntiä, jotta tavaroita ei myytäisi niille, joilla ei ole oikeutta hankkia niitä, tai yksittäisille henkilöille enempää kuin heillä on oikeus tuoda matkustajatuomisina maihin. Ahvenanmaan veropoikkeuslain 30 §:ään ehdotetaan lisättäväksi nimenomainen maininta aluksen henkilökunnan suorittamasta myynninvalvonnasta, jonka perusteella myyjä olisi velvollinen verottoman myynnin määrällisten rajoitusten ylittymisen estämiseksi pyytämään matkustajaa esittämään matkalippunsa. Matkalippuun merkittäisiin matkustajan tekemät ostokset. Tavoitteena on, että myynnin valvontavelvoitetta rikottaessa voitaisiin myös määrätä valmisteverotuslain 33 §:n mukainen virhemaksu, joka olisi muonituksen kieltämistä lievempänä sanktiona usein tarkoituksenmukaisempi.

Kun vesialus liikennöi Ahvenanmaan maakunnan ja Ruotsin, Norjan tai Tanskan välillä taikka Suomen ja Ruotsin, Norjan tai Tanskan välillä siten, että kuljetukseen sisältyy pysähtyminen Ahvenanmaan maakunnassa, Ahvenanmaan veropoikkeuslain 29 ja 30 §:ssä tarkoitettua myynnin yhteydessä myyjän olisi pyydettävä matkustajaa esittämään matkalippu tai vastaava asiakirja ja merkittävä siihen selvästi ja pysyvästi tuot-

teiden laatu, määrä ja myyntipäivä ja matkan suunta. Tullihallitus voisi hakemuksesta antaa luvan myynninvalvonnan toteuttamiseen myös muulla luotettavalla tavalla.

5. Esityksen vaikutukset

5.1. Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei arvioida olevan erityisiä valtiontaloudellisia vaikutuksia. Alusten muonitustilitysmenettelyn kehittäminen ja hävikin kuukausittainen ilmoittaminen mahdollistaisi paremmin säännönmukaisen verotuksen toteuttamisen. Muonitusvalvonnan tehostaminen Suomessa saattaisi jossain määrin johtaa alusten muonituksen siirtymiseen esimerkiksi Viroon. Muonituksen kannalta suurempi merkitys on kuitenkin Viron alhaisemmalla hintatasolla eikä niinkään valvonnan tehostamisella. Viron liittyessä Euroopan unioniin sen on toisaalta noudatettava yhteisön valmisteverotusta ja hävikkiä koskevia säännöksiä.

5.2. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä henkilöstö- tai organisaatiovaikutuksia. Muonitusmenettelyn yksinkertaistaminen ja nykyaikaistami-

nen vähentää jonkin verran muonitukseen liittyvien tullin rutiinitehtävien määrää. Näin vapautuvat resurssit voidaan kohdentaa nykyistä tarkoituksenmukaisemmin muonituksen valvontaan ja tilitysten seurantaan.

6. Asian valmistelu

Asia on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä yhteistyössä Tullihallituksen kanssa. Esitys perustuu osittain Tullihallituksen asettaman muonitustyöryhmän esittämiin ehdotuksiin. Asiasta on saatu lausunnot oikeusministeriöltä, Tullihallitukselta, Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselta, Suomen Laivakauppiaitten Yhdistykseltä, Suomen Varustamoyhdistykseltä, Ålands Redarföreningiltä, Finnairilta ja Ahvenanmaan maakuntahallitukselta. Pääasiassa esitykseen suhtauduttiin myönteisesti.

7. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**valmisteverotuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 29 päivänä joulukuuta 1994 annetun valmisteverotuslain (1469/1994) 16 §:n 5 ja 6 kohta sekä 54 c §, sellaisina kuin niistä ovat, 16 §:n 6 kohta laissa 900/1995 ja 54 c § laissa 1016/1998, sekä *lisätään* lakiin uusi 62 b § seuraavasti:

16 §

Verottomia ovat:

5) väliaikaisessa valmisteverottomuusjärjestelmässä tapahtunut tuotteen valmistuksen, jalostuksen, varastoinnin tai kuljetuksen aikana tuotteen perusominaisuuksista johtuva hävikki; väliaikaisessa valmisteverottomuusjärjestelmässä odottamattomasta tapahtumasta tai ylivoimaisesta esteestä, kuten tulipalon, rikkoutumisen taikka muun vastaavan syyn vuoksi tapahtunut tuotteen hävikki; samoin edellytyksin hävikki, joka kohdistuu tuotteisiin, jotka on siirretty pois väliaikaisesta valmisteverottomuusjärjestelmästä käytettäväksi 6 kohdassa verottomaksi säädettyyn tarkoitukseen;

6) ammattimaisessa kansainvälisessä liikenteessä olevalla vesi- tai ilma-aluksella Tullihallituksen määräämillä ehdoilla myytäväksi tarkoitetut tuotteet 20 §:ssä säädettyin edellytyksin sekä tällaisella aluksella kulutettaviksi tarkoitetut tuotteet ja aluksen poltto- ja voiteluaineet, jotka alus tuo Suomen tullialueelle mukanaan tai jotka siihen Suomen tullialueella toimitetaan edellä sanottua tarkoitusta varten; verottomuus koskee myös aluksessa Suomen tullialueella myytäviä ja kulutettavia tuotteita; tulliviranomaisella on oikeus rajoittaa alukseen toimitettavien verottomien tuotteiden määriä sen mukaan kuin on tarpeellista matkustajamäärän, aluksen koon, liikennöimisalueen ja muiden olojen mukaan; valtiovarainministeriö voi päättää, että veroa ei kanneta edellä tarkoitetuista

tuotteista myöskään silloin, kun kysymyksessä on viranomaisen käytössä oleva alus, tutkimusalus, kalastusalus tai kansainvälisessä liikenteessä oleva juna, jolloin ministeriö voi myös määrätä rajoituksia ja ehtoja, joita mainittujen kulkuneuvojen osalta on noudatettava;

54 c §

Saateasiakirjasta ja tässä luvussa tarkoitusta tuotteiden siirtämiseen liittyvästä menettelystä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää saateasiakirjan korvaavasta yksinkertaistetusta menettelystä, jota noudatetaan siirrettäessä jo kulutukseen luovutettuja tuotteita säännöllisesti Suomen ja toisen jäsenvaltion välillä, jos tässä toisessa jäsenvaltiossa säädetään tai määrätään samanlaisen menettelyn soveltamisesta Suomeen nähden.

62 b §

Sen, joka on luovuttanut tai hankkinut tuotteita 16 §:n 6 kohdassa verottomaksi säädettyä käyttöä varten, on annettava tulliviranomaiselle tiedot tuotteiden hankinnoista, käytöstä, varastomäärästä, luovutuksista ja muista verotuksen valvontaa varten tarpeellisista tiedoista sen mukaan kuin Tullihallitus määrää.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 200 .

2.

Laki**tullilain 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 29 päivänä joulukuuta 1994 annetun tullilain (1466/1994) 9 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 764/1999, seuraavasti:

9 §

Tullittomia ovat ammattimaisessa kansainvälisessä liikenteessä olevan vesi- tai ilma-aluksen tavanomaiseen muonitukseen tarkoitettut tavarat sekä poltto- ja voiteluaineet, jotka alus tuo mukanaan Suomen tullialueelle tai jotka siihen Suomen tullialueella toimitetaan sen omaa käyttöä varten, jollei 4 momentissa toisin säädetä. Tullittomuus koskee myös aluksessa Suomen tullialueella kulutettavia tavaroita. Tullihallitus määrää menettelystä, jota noudatetaan edellä mainittuja tava-

roita alukseen toimitettaessa, sekä muonituksen valvontaan liittyvistä alkoholi- ja tupakatuotteita koskevista tilitysvelvoitteista. Tulliviranomaisella on oikeus rajoittaa alukseen toimitettavien tullittomien tavaroiden määriä sen mukaan, kuin on tarpeellista matkustajamäärän, aluksen koon, liikennöimisalueen ja muiden olojen mukaan.

—————
 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 200 .

3.

Laki**Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain 30 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön 30 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1266/1996) 30 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

30 §

Myyjän on pyydettävä matkustajaa esittämään matkalippunsa tai vastaava asiakirja sekä merkittävä siihen selvästi ja pysyvästi myytävien tuotteiden laatu, määrä ja myynti-

päivä sekä matkan suunta. Tullihallitus voi hakemuksesta antaa luvan myynnin valvomi-

seen myös muulla tavalla.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .

Helsingissä 23 päivänä toukokuuta 2003

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Toinen valtiovarainministeri *Ulla-Maj Widenroos*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

valmisteverotuslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 29 päivänä joulukuuta 1994 annetun valmisteverotuslain (1469/1994) 16 §:n 5 ja 6 kohta sekä 54 c §, sellaisina kuin niistä ovat, 16 §:n 6 kohta laissa 900/1995 ja 54 c § laissa 1016/1998, sekä lisätään lakiin uusi 62 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Verottomia ovat:

16 §

5) väliaikaisessa valmisteverottomuusjärjestelmässä tapahtunut tuotteen valmistuksen, jalostuksen, varastoinnin tai kuljetuksen aikana tuotteen perusominaisuuksista johtuva hävikki; samoin kuin väliaikaisessa valmisteverottomuusjärjestelmässä odottamattomista tapahtumista tai ylivoimaisista esteistä kuten tulipalon, rikkoutumisen taikka muun vastaavan syyn vuoksi tapahtunut tuotteen hävikki;

5) väliaikaisessa valmisteverottomuusjärjestelmässä tapahtunut tuotteen valmistuksen, jalostuksen, varastoinnin tai kuljetuksen aikana tuotteen perusominaisuuksista johtuva hävikki; väliaikaisessa valmisteverottomuusjärjestelmässä odottamattomasta tapahtumasta tai ylivoimaisesta esteestä, kuten tulipalon, rikkoutumisen taikka muun vastaavan syyn vuoksi tapahtunut tuotteen hävikki; *samoin edellytyksin hävikki, joka kohdistuu tuotteisiin, jotka on siirretty pois väliaikaisesta valmisteverottomuusjärjestelmästä käytettäväksi 6 kohdassa verottomaksi säädettyyn tarkoitukseen;*

6) tullihallituksen määräämillä ehdoilla ammattimaisessa kansainvälisessä liikenteessä olevalla vesi- tai ilma-aluksella myytäväksi tarkoitetut tuotteet 20 §:ssä säädetyin edellytyksin sekä tällaisella aluksella kulutettaviksi tarkoitetut tuotteet ja aluksen poltto- ja voiteluaineet, jotka alus tuo Suomen tullialueelle mukanaan tai jotka siihen Suomen tullialueella toimitetaan edellä sanottua tarkoitusta varten; verottomuus koskee myös aluksessa Suomen tullialueella myytäviä ja kulutettavia tuotteita; valtiovarainministeriö voi päättää, että veroa ei kanneta edellä tarkoitetuista tuotteista myöskään silloin, kun kysymyksessä on viranomaisen käytössä oleva alus, tutkimusalus, kalas-

6) ammattimaisessa kansainvälisessä liikenteessä olevalla vesi- tai ilma-aluksella Tullihallituksen määräämillä ehdoilla myytäväksi tarkoitetut tuotteet 20 §:ssä säädetyin edellytyksin sekä tällaisella aluksella kulutettaviksi tarkoitetut tuotteet ja aluksen poltto- ja voiteluaineet, jotka alus tuo Suomen tullialueelle mukanaan tai jotka siihen Suomen tullialueella toimitetaan edellä sanottua tarkoitusta varten; verottomuus koskee myös aluksessa Suomen tullialueella myytäviä ja kulutettavia tuotteita; *tulliviranomaisella on oikeus rajoittaa alukseen toimitettavien verottomien tuotteiden määriä sen mukaan kuin on tarpeellista matkustajamäärän, aluksen koon, liikennöimisalueen*

tusalus tai kansainvälisessä liikenteessä oleva juna, jolloin ministeriö voi myös määrätä rajoituksia ja ehtoja, joita mainittujen kuluneuvojen osalta on noudatettava;

ja muiden olojen mukaan; valtiovarainministeriö voi päättää, että veroa ei kanneta edellä tarkoitetuista tuotteista myöskään silloin, kun kysymyksessä on viranomaisen käytössä oleva alus, tutkimusalus, kalastusalus tai kansainvälisessä liikenteessä oleva juna, jolloin ministeriö voi myös määrätä rajoituksia ja ehtoja, joita mainittujen kuluneuvojen osalta on noudatettava;

54 c §

Saateasiakirjasta ja tässä luvussa tarkoitettua tuotteiden siirtämiseen liittyvästä menettelystä voidaan antaa tarkempia säännöksiä asetuksella.

54 c §

Saateasiakirjasta ja tässä luvussa tarkoitettua tuotteiden siirtämiseen liittyvästä menettelystä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää saateasiakirjan korvaavasta yksinkertaistetusta menettelystä, jota noudatetaan siirrettäessä jo kulutukseen luovutettuja tuotteita säännöllisesti Suomen ja toisen jäsenvaltion välillä, jos tässä toisessa jäsenvaltiossa säädetään tai määrätään samanlaisen menettelyn soveltamisesta Suomeen nähden.

62 b §

Sen, joka on luovuttanut tai hankkinut tuotteita 16 §:n 6 kohdassa verottomaksi säädettyä käyttöä varten, on annettava tulliviranomaiselle tiedot tuotteiden hankinnoista, käytöstä, varastomääristä, luovutuksista ja muista verotuksen valvontaa varten tarpeellisista tiedoista sen mukaan kuin Tullihallitus määrää.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 200 .

2.

Laki**tullilain 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 29 päivänä joulukuuta 1994 annetun tullilain (1466/1994) 9 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 764/1999, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

9 §

Tullittomia ovat ammattimaisessa kansainvälisessä liikenteessä olevan vesi- tai ilma-aluksen tavanomaiseen muonitukseen tarkoitetut tavarat sekä poltto- ja voiteluaineet, jotka alus tuo mukanaan Suomen tullialueelle tai jotka siihen Suomen tullialueella toimitetaan sen omaa käyttöä varten, ellei 4 momentissa toisin säädetä. Tullittomuus koskee myös aluksessa Suomen tullialueella kulutettavia tavaroita.

Ehdotus

9 §

Tullittomia ovat ammattimaisessa kansainvälisessä liikenteessä olevan vesi- tai ilma-aluksen tavanomaiseen muonitukseen tarkoitetut tavarat sekä poltto- ja voiteluaineet, jotka alus tuo mukanaan Suomen tullialueelle tai jotka siihen Suomen tullialueella toimitetaan sen omaa käyttöä varten, jollei 4 momentissa toisin säädetä. Tullittomuus koskee myös aluksessa Suomen tullialueella kulutettavia tavaroita. *Tullihallitus määrää menettelystä, jota noudatetaan edellä mainittuja tavaroita alukseen toimitettaessa, sekä muonituksen valvontaan liittyvistä alkoholi- ja tupakkatuotteita koskevista tilitysvelvoitteista. Tulliviranomaisella on oikeus rajoittaa alukseen toimitettavien tullittomien tavaroiden määriä sen mukaan, kuin on tarpeellista matkustajamäärän, aluksen koon, liikennöimisalueen ja muiden olojen mukaan.*

 Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 200 .

3.

Laki**Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön annetun lain 30 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään Ahvenanmaan maakuntaa koskevista poikkeuksista arvonlisävero- ja valmisteverolainsäädäntöön 30 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1266/1996) 30 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

30 §

Myyjän on pyydettävä matkustajaa esittämään matkalippunsa tai vastaava asiakirja sekä merkittävä siihen selvästi ja pysyvästi myytävien tuotteiden laatu, määrä ja myyntipäivä sekä matkan suunta. Tullihallitus voi hakemuksesta antaa luvan myynnin valvomiseen myös muulla tavalla.

*Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 200 .*